

100.000 krijgen? Let even op!

Tot 1 januari 2015 maakt de Successiewet 1956 (SW 1956) het extra aantrekkelijk om te schenken in het kader van de eigenwoning. Maar is het echt zo mooi als het lijkt? In dit artikel wordt stil gestaan bij een aantal voorwaarden en consequenties van deze faciliteit.

SUCCESSIEWET

Terugblik

Ofschoon velen de les die het gezegde 'liever iets dan niets' onderschrijven, zijn er tenminste even zoveel mensen die graag 'iets meer dan minder' ontvangen. Zoals bekend wordt hier ten lande schenkbelasting geheven over de waarde van al wat krachtens schenking wordt verkregen van iemand die ten tijde van de schenking in Nederland woonde (art. 1, eerste lid, onder 2, SW 1956). Op deze regel maakt art. 33 SW 1956 een uitzondering; in dat wetsartikel worden de van schenkbelasting vrijgestelde verkrijgingen opgesomd.

Voor schenkingen door ouders aan kinderen kent de wet een reguliere en een eenmalig verhoogde vrijstelling. De eenmalig verhoogde vrijstelling heeft een interessante geschiedenis. Tot 1981 bedroeg de eenmalig verhoogde vrijstelling f 10.000. Deze vrijstelling gold alleen wanneer zij was verricht in het jaar dat het kind in het huwelijk trad. Met ingang van 1981 was de vrijstelling alleen van toepassing als het kind tenminste 18 jaar was; de wet kende ook een maximumleeftijd van het kind. Op 1 januari 2013 werd de maximumleeftijd van 35 jaar verhoogd tot 40 jaar.

Ter gelegenheid van de grondige herziening van de Successiewet werd op 1 januari 2010 in art. 33, eerste lid, onder 5, SW 1956 een extra verhoogde vrijstelling voor schenkingen geïntroduceerd.

Mr. A.R. Autar is onder meer notaris/estate planner te Rotterdam (Kooijman Lambert), raadsheer-plaatsvervanger bij het Gerechtshof te Den Bosch, voorzitter van de Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN)

Op die vrijstelling mocht alleen een beroep worden gedaan indien het kind de schenking besteedde aan zijn eigen woning en/of voor een bijzondere studie. Deze extra verhoogde vrijstelling kon echter alleen benut worden in het jaar dat ook de 'gewone' eenmalig verhoogde vrijstelling werd benut. Voor kinderen die achter het net visten omdat zij reeds vóór 1 januari 2010 een beroep hadden gedaan op de gewone eenmalig verhoogde vrijstelling werd een speciale voorziening getroffen (art. 33, eerste lid, onder 6, SW 1956) mits de schenking werd gebruikt voor de eigen woning en het kind de maximumleeftijd (35 respectievelijk 40 jaar) nog niet had bereikt.

Om de woningmarkt een tijdelijke stimulans te bieden, bevat art. 33a SW 1956 sinds 1 januari 2014 (wet van 18 december 2013, Belastingplan 2014, Stb. 2013, 565) een tijdelijke verruiming van de vrijstellingen als bedoeld in art. 33, eerste lid, onder 5, 6 en 7, SW 1956 en geldt met terugwerkende kracht vanaf 1 oktober 2013 tot 1 januari 2015. Deze vrijstelling bedraagt gedurende deze periode € 100.000 en geldt voor iedere schenking, ongeacht verwantschap.

Populair

Het ministerie van Financiën ging er aanvankelijk vanuit dat er ongeveer 20.000 mensen gebruik zouden maken van de tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling. Begin april 2014 bleek echter - blijkens de bij de fiscus geregistreerde notariële akten - dat 34.000 personen van deze tijdelijke regeling gebruik hadden gemaakt. Het ligt voor de hand aan te nemen dat het werkelijke aantal beduidend hoger ligt, omdat ook veel schenkingen niet in een notariële akte worden vastgelegd.

In notariële kringen heerst de verwachting dat in de tweede helft van dit kalenderjaar sprake zal zijn van een 'eindejaarsprint'. Als reden om gebruik te maken van deze tijdelijke faciliteit wordt door schenkers opvallend vaak genoemd de wens hun box 3-grondslag te verlagen, zulks mede in verband hun verlangen de eigenbijdrage voor de AWBZ te minimaliseren en 'het verplicht opeten van het vermogen' te voorkomen.

Wie?

Zoals gezegd bedraagt de tijdelijk verruimde vrijstelling € 100.000. De regering heeft expliciet aangegeven dat dezelfde persoon dit bedrag meerdere keren belastingvrij kan ontvangen, mits het geschonken bedrag op de juiste wijze wordt besteed. Het is hierbij van belang acht te slaan op art. 26 SW 1956. In het eerste lid van dat artikel wordt ondermeer bepaald dat voor de berekening van de schenkbelasting partners als één en dezelfde persoon worden aangemerkt. Op de vraag wie als partners kwalificeren, geeft art. 5a AWR en/of art. 1a SW 1956 antwoord. Indien van/door twee partners wordt verkregen, worden de geschonken bedragen bij elkaar opgeteld en is over het bedrag dat het vrijgestelde bedrag te boven gaat schenkbelasting verschuldigd. In dit kader is eveneens van belang het tweede lid van art. 26 SW 1956 dat luidt: "Indien schenkingen worden gedaan binnen een jaar vóór het huwelijk van de schenkers of van de begiftigden, wordt het huwelijk geacht reeds ten tijde van die schenkingen te hebben bestaan." Door zorgvuldig het aanvangstijdstip van het huwelijk te kiezen kan optimaal geprofiteerd worden van de tijdelijk verruimde vrijstelling. De opmerking dat de tijdelijk verruimde vrijstelling € 100.000 bedraagt, verdient overigens nog wel enige nuancering. Indien er sprake is van een schenking door ouders aan een kind moeten op het bedrag van de vrijstelling (€ 100.000) in mindering worden gebracht de schenkingen waarvoor de (extra) verhoogde vrijstelling (art. 33, eerste lid, onder 5 en 6, SW 1956) eerder werd toegepast.

Nu een en dezelfde persoon meerdere keren beroep kan doen op gemelde vrijstelling van € 100.000 ligt het voor de hand aan te nemen dat de grenzen opgezocht zullen worden, waarbij het gebruik van schijnconstructies niet uitgesloten mag worden. De regering heeft aangegeven hiertegen te zullen optreden. Zij stelde in dit kader bijvoorbeeld de principiële vraag aan de orde wie de eigenlijke schenker is indien A en B afspreken dat A het kind van B (in verband met de eigenwoning) een geldbedrag van € 100.000 schenkt op voorwaarde dat B hetzelfde geldbedrag aan het kind van A schenkt.

Besteding

Zoals reeds opgemerkt is aan de tijdelijk verruimde schenking van art. 33a SW 1956 een bestedingsvoor-

waarde gesteld. De tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling van art. 33a SW 1956 geldt indien:

- het een schenking betreft van een eigen woning als bedoeld in art. 3.111, eerste of derde lid, Wet inkomstenbelasting 2001; of
- indien een geldbedrag is geschonken voor:
 - a. de verwerving van een zodanige eigen woning, voor de kosten van verbetering of onderhoud van die woning;
 - b. de afkoop van rechten van erfpacht, opstal of beklemming met betrekking tot die woning;
 - c. voor de aflossing van een eigenwoningschuld als bedoeld in art. 3.119a Wet IB 2001;
 - d. of de aflossing van een restschuld van een vervreemde eigen woning als bedoeld in art. 3.120a Wet IB 2001;
 - e. de aflossing van een schuld die de verkrijger had op het moment direct voorafgaand aan een vervreemding van een eigen woning, voor zover deze schuld heeft geleid tot een negatief vervreemdingssaldo eigen woning als bedoeld in art. 3.119aa Wet IB 2001.

Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de regering het standpunt inneemt dat het doel van de schenking voorafgaand aan de schenking dient te worden aangegeven. Mede met het oog op art. 5 Uitvoeringsregeling schenk- en erfbelasting verdient het naar mijn mening de voorkeur de schenkingsovereenkomst op schrift te stellen alvorens tot de feitelijke schenking wordt overgegaan. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt eveneens dat de tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling niet geldt voor de voormalige eigen woning die te koop staat, de ondernemingswoning (in de zin van art. 3.19 Wet IB 2001) en de voormalige eigenwoning die thans voor de wet IB 2001 in box 3 wordt belast. De tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling geldt echter wel voor de in het buitenland gelegen eigen woning van de begiftigde, mits Nederland met dat buitenland een verdrag ter voorkoming van dubbele belasting heeft afgesloten waarin de uitwisseling van fiscale informatie is geregeld.

Let op

Uiteraard is het van belang ook oog te hebben voor de eventuele nadelen en risico's van de in deze bijdrage

aan de orde gestelde schenkingsfaciliteit. Gezien de mij toegemeten ruimte in dit blad zal ik slechts enkele nadelen/risico's (kunnen) bespreken.

Aflossen eigenwoningschuld

Voordat ik daaraan toekom, sta ik even stil bij de eigendomsverhoudingen van de eigenwoning. Bestudering van art. 3.111, eerste lid, Wet IB 2001 leidt tot de conclusie dat de onderlinge eigendomsverhouding voor de inkomstenbelasting niet van belang is om de woning te laten kwalificeren als eigen woning. Als het gaat om de verwerving of het onderhoud van de eigen woning leert art. 33a SW 1956 dat een schenking tot maximaal € 100.000 is vrijgesteld van schenkbelasting. Art. 33a SW 1956 verwijst hierbij voor het begrip 'eigen woning' naar art. 3.111 Wet IB 2001. Aldus lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat een schenking ook gebruikt kan worden indien de fiscaal partner van begiftigde een woning koopt. Anders wordt het als de schenking wordt aangewend voor de aflossing van een eigenwoningschuld. In dat geval geldt dat voor fiscale partners de civielrechtelijke eigendomsverhouding bepalend is voor ieders aandeel in de schuld (art. 3.119a Wet IB 2001). Deze constatering brengt mij bij de eerste adder die hier onder het gras schuilt.

Aflossen eigenwoningschuld bij huwelijkse voorwaarden/eenvoudige gemeenschap

Tijdens de parlementaire behandeling werd deze kwestie door de ChristenUnie aan de orde gesteld. De staatssecretaris antwoordde toen klip en klaar dat de schenking niet mag worden gebruikt om de eigenwoningschuld van de andere echtgenoot af te lossen. De tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling van art. 33a SW 1956 is dus alleen van toepassing indien en voor zover de schenking door de begiftigde wordt gebruikt voor de aflossing van zijn eigen aandeel in de eigenwoningschuld.

Aflossen eigenwoningschuld bij gemeenschap van goederen

Een interessante vraag is vervolgens wat de invloed is van een aan de schenking verbonden uitsluitingsclausule in de situatie dat die schenking wordt aangewend voor de aflossing van een 'gezamenlijke' eigenwoning-

schuld (ik heb de situatie voor ogen dat zowel de woning als de schuld in de gemeenschap van goederen vallen). Ook deze kwestie kwam tijdens de parlementaire behandeling aan de orde. De staatssecretaris liet toen weten dat de uitsluitingsclausule geen gevolgen heeft voor de toepassing van de vrijstelling schenkbelasting. Mits aan alle overige voorwaarden is voldaan, kan de vrijstelling in deze situatie dus worden toegepast op de gehele schenking.

Aflossen eigenwoningschuld andere echtgenoot; eigenwoningreserve

Indien een echtgenoot (A) de schenking aanwendt om de eigenwoningschuld van de andere echtgenoot (B) af te lossen, is zoals gezegd, de tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling niet van toepassing. Het betreft immers een schuld die (civielrechtelijk) van B is. Vanaf het moment dat A (op) de eigenwoningschuld van B aflost, ontstaat er een vergoedingsrecht voor A, waarop de beleggingsleer van toepassing is (art. 1:87 BW). Voor de goede orde merk ik hier op dat artikel 1:87 BW niet aan de orde is als A het bedrag van de schenking ten titel van geldlening aan B ter beschikking stelt. Het beloop van het vergoedingsrecht is in beginsel gekoppeld aan de toekomstige waardeontwikkeling van de woning. De schuld die B aldus aan A heeft kwalificeert in verband met het bepaalde in artikel 3.119a, zesde lid, onderdeel c, Wet IB 2001 niet als eigenwoningschuld. Feitelijk heeft B een nieuwe schuldeiser (A) en (als de woning flink in waarde stijgt) tegen misschien minder gunstige voorwaarden. Dit wordt ingeval van echtscheiding op een pijnlijke manier duidelijk: B heeft een hogere eigenwoningreserve (er wordt immers geen rekening gehouden met het vergoedingsrecht van B). Indien B geld moet lenen om de vergoedingsvordering van A in te lossen, is de rente niet aftrekbaar voor de inkomstenbelasting.

Schenken of lenen?

'Wie zijn schulden betaalt, verarmt niet.' Ofschoon ik deze volkswijsheid van harte onderschrijf, kan het soms uit fiscaal oogpunt bezien verstandiger zijn het bedrag van de schenking op een later moment als zodanig te ontvangen en in de tussengelegen periode dat geldbedrag te lenen. In de 'leen-variant' spreken de schenker (schuldeiser) en de begiftigde (schuldenaar) af dat de

begiftigde het te schenken bedrag gedurende een bepaalde periode als geldlening ontvangt; de begiftigde gebruikt dit bedrag om zijn bestaande eigenwoningsschuld af te lossen dan wel de eigenwoning te verbeteren. Gedurende de duur van de geldlening betaalt de begiftigde aan de schenker een zakelijke rente, waarvan een substantieel deel door de schenker aan de schuldeaar wordt geschonken. Nu de lening een eigenwoningsschuld betreft, is de rente fiscaal aftrekbaar. De begiftigde krijgt van de betaalde rente dus een deel van de fiscus terug en een deel van de schuldeiser. In het meest gunstige geval overtreft de som van de ontvangsten het bedrag van de rente. Na ommekomst van de geldleningsperiode schenkt de schenker het geleende bedrag pas echt aan de begiftigde; uiteraard mag de lening ook tussentijds worden kwijtgescholden. Voor het geval de schuldeiser tussentijds overlijdt, wordt een testamentaire voorziening getroffen.

Bij de beantwoording van de vraag welke variant (schenken of lenen) de voorkeur verdient, spelen de volgende variabelen de hoofdrol: het rentepercentage van de geldlening, het tarief van de schenk- en erfbelasting, het inkomstenbelastingtarief voor renteaftrek van de begiftigde, de inkomstenbelastingheffing in box 3 bij de schenkers/schuldeiser(s) en het gemiddeld rendement op het vermogen van de schenker(s) en de begiftigde. In de literatuur wordt betoogd dat onder optimale omstandigheden de terugverdientijd bij een geldlening, in vergelijking met schenkingsvariant, tussen de tien en vijftien jaar bedraagt. Maar de feiten blijven belangrijk; als het bijvoorbeeld een ernstig zieke of een oude schenker betreft (en het risico van overlijden binnen de terugverdientijd dus toeneemt) ligt schenken meer voor de hand. Dit geldt ook indien de schenker en begiftigde in verwantschap verder van elkaar af staan.

Tot slot

Ik onderschrijf de tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling van harte. Voor de adviseur is er een mooie adviesrol weggelegd. Speciale aandacht vraag ik hier voor de oudere schenker(s) aangezien het aantal juridische procedures, waarin achteraf wordt gesteld dat sprake was van financieel misbruik, toeneemt.

Ook hier is een schone taak voor de adviseur weggelegd om de zorgvuldigheid goed te bewaken en te administreren.

Geraadpleegd

- Besluit van 26 augustus 2010, nr. DGB2010/3057M; Fida 20104376
- Besluit van 20 december 2012, nr. BLKB2012/417M, onderdeel 8.2; Fida 20130202
- Besluit van 16 september 2013, nr. BLKB2013/1699M; Fida 20136181
- Kamerstukken II 2013/14, 33752 (Belastingpakket 2014); Fida 20137928
- E. Nelissen, “€ 100.000 schenken of lenen voor de eigen woning?”, FTV 2013, nr. 51
- I.J.F.A. van Vijfeijken, “Eigen haard is goud waard”, WFR 2013, nr. 7018, p. 1146-1147
- L.E. Welkers, “Tijdelijke vrijstelling van € 100.000 voor schenkingen ter besteding aan eigen woning of restschuld”, FBN 2013, nr. 51
- F.A.M. Schoenmaker, “De tijdelijke verruimde schenkingsvrijstelling voor de eigen woning nader beschouwd”, KWEP 2013/62
- T.F.H. Reijnen en L.E. Welkers, “Nieuwe inzichten en aandachtspunten bij de schenkingsvrijstelling van € 100.000”, FBN 2014, nr. 7
- R. Pak en P. Schut, “Praktijkproblemen bij de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning”, FTV 2014, 20